

آشنایی با ضوابط جدید قانون صدور چک

در راستای "قانون اصلاح قانون صدور چک" مصوب سال ۱۳۹۷، بانک مرکزی طی بخشنامه‌های شماره ۹۹/۲۹۸۱۹۶ مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۱۹ و شماره ۹۹/۳۳۱۴۲۹ مورخ ۱۳۹۹/۱۰/۱۶ مواردی را جهت اجرای گام اول قانون ابلاغ نموده است که به منظور اطلاع مشتریان گرامی بانک، به شرح ذیل اعلام می‌گردد:

۱- بر اساس دستورالعمل اجرایی ماده ۶ اصلاحی قانون صدور چک، از تاریخ ۱۴۰۰/۰۱/۰۱ دسته چک های جدید با طرح و رنگ جدید و همچنین با اضافه شدن مواردی منجمله «تاریخ اعتبار چک» در اختیار مشتریان قرار خواهد گرفت؛ حداکثر تاریخ زمانی معتبر قابل درج بر روی چک‌های جدید که به مشتریان ارائه می‌گردد، سه سال از تاریخ دریافت دسته چک توسط مشتری می باشد.

۲- دسته چک ارائه شده به مشتریان پیش از تاریخ ۱۴۰۰/۰۱/۰۱ با طرح و رنگ قدیمی، کماکان دارای اعتبار بوده و عملیات صدور، انتقال و وصول برگه های دسته چک های مذکور به روال فعلی صورت می پذیرد.

۳- در اجرای تبصره (۱) ماده (۲۱) مکرر قانون، صدور چک در وجه حامل و پشت نویسی چک ها با طرح جدید که به مشتریان اعطا می گردد، ممنوع است؛ لذا ثبت صدور و انتقال چک در سامانه صیاد (حسب مورد) توسط صادرکننده یا انتقال دهنده جایگزین پشت نویسی چک بوده و مستلزم تایید گیرنده چک در سامانه صیاد می باشد. بدیهی است در صورت عدم ثبت مشخصات چک صادره در زمان صدور یا انتقال در سامانه صیاد، چک صادره مشمول احکام قانون نبوده و بانک از پرداخت وجه آن خودداری خواهد نمود.

۴- در صورت کافی نبودن موجودی حساب جاری انفرادی و مشترک مشتری، بانک وجه چک را از محل موجودی قابل برداشت مشتری در سایر حساب های انفرادی ریالی وی به ترتیب اولویت از حساب جاری (برای اشخاص حقوقی)، حساب قرض الحسنه پس انداز، حساب سرمایه‌گذاری کوتاه مدت و حساب سرمایه گذاری بلندمدت پرداخت می نماید.

ضمناً در صورت کسری حساب صادرکننده (شخصی که چک در ابتدا متعلق به او بوده است) می تواند مبلغ موجود در آن حساب را طلب کرده و همچنین خواهان پرداخت مبلغ کسری چک از محل مبالغ موجود در سایر حساب‌های انفرادی ریالی صاحب حساب در همان بانک (به ترتیب اعلامی توسط بانک مرکزی) شود.

۵- بانک در موارد زیر، مجاز به پرداخت وجه چک نبوده و با درخواست دارنده چک، موظف به ثبت غیرقابل پرداخت بودن چک در سامانه یکپارچه بانک مرکزی و صدور گواهی‌نامه عدم پرداخت متضمن کد رهگیری مطابق شرایط و تشریفات مقرر در قانون می‌باشد.

- عدم کفایت موجودی حساب جاری و عدم امکان تأمین وجه چک از محل سایر حساب‌های صادرکننده چک در همان بانک به شرح مندرج در ضوابط ابلاغی بانک مرکزی

- عدم انطباق امضای مندرج در چک با نمونه امضای معرفی شده توسط مشتری یا وکیل/نماینده قانونی وی در حدود عرف بانکداری

- تشخیص اختلاف در مندرجات برگه چک در چارچوب قوانین و مقررات مربوط

- صدور دستور عدم پرداخت توسط صادرکننده یا ذینفع یا قائم مقام قانونی آنها، در چارچوب ماده (۱۴) قانون

- بسته بودن حساب جاری یا انسداد بخشی از/تمام موجودی آن از جمله به موجب قانون، دستور مرجع قضایی یا به دستور مشتری و عدم امکان تأمین وجه چک از محل سایر حساب‌های صادرکننده چک در همان بانک به‌گونه‌ای که امکان پرداخت وجه چک به طور کامل میسر نباشد

- قلم خوردگی در متن چک (در صورت فقدان ظهرنویسی مرتبط با تصحیح قلم خوردگی)

- عدم انطباق مندرجات برگه چک با مندرجات ثبت شده در سامانه صیاد

- سایر موارد به موجب قوانین و مقررات موضوعه

لازم به تاکید است در صورت تحقق موارد فوق، بانک مکلف است به درخواست دارنده چک، فوراً غیر قابل پرداخت بودن آن را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی ثبت کند و با دریافت کد رهگیری و درج آن در گواهینامه عدم پرداخت، علت یا علل عدم پرداخت را صریحاً قید و آن را امضاء، مهر و به متقاضی (دارنده چک) تسلیم کند.

در گواهینامه عدم پرداخت باید هویت و نشانی کامل صادرکننده و دارنده چک، کد رهگیری دریافت شده از سامانه یکپارچه بانک مرکزی، مهر بانک و شخص حقوقی و وضعیت مطابقت یا عدم مطابقت امضای چک و نمونه امضای موجود در بانک درج شده باشد، در غیر این صورت در مراجع قضائی و ثبتی به آن ترتیب اثر داده نمی‌شود.

دارنده چک برگشتی با در دست داشتن گواهینامه عدم پرداخت، می‌تواند به دفاتر خدمات الکترونیک قضایی قوه قضائیه رفته و درخواست صدور اجراییه از دادگاه صالح را کند. دادگاه با بررسی متن چک و احراز سه شرط مذکور در ماده (۲۳) قانون صدور چک (۱- وصول وجه آن منوط به تحقق شرطی نشده باشد؛ ۲- در متن چک قید نشده باشد که چک بابت تضمین انجام معامله یا تعهدی است؛ و ۳- گواهی عدم پرداخت به دلیل موضوع ماده ۱۴ صادر نشده باشد. به این معنا که صادرکننده یا ذینفع چک اعلام نکرده باشد که چک مفقود یا سرقت یا جعل شده است و یا اینکه از طریق کلاهبرداری یا خیانت در امانت یا جرائم دیگر به دست نیامده باشد) اجرائیه را صادر می‌کند.

از تاریخ ابلاغ اجرائیه، ۱۰ روز به صادرکننده چک برگشتی مهلت داده می‌شود که مطالبات خود را پرداخت کند یا با موافقت دارنده ترتیبی برای پرداخت آن بدهد یا مالی را معرفی کند، در غیر این صورت، حسب درخواست دارنده چک، مطابق قانون «نحوه اجرای محکومیت‌های مالی» اقدام خواهد شد.

۶- در اجرای ماده (۵) مکرر قانون، محرومیت‌های زیر برای صادرکنندگان چک برگشتی اعمال می‌گردد:

- عدم افتتاح هرگونه حساب و صدور کارت بانکی جدید؛ حتی صدور المثنی / تمدید تاریخ اعتبار کارت / کارت اعتباری و تسهیلات خرد؛

- مسدود شدن وجوه کلیه حساب‌ها و کارت‌های بانکی و هر مبلغ متعلق به صادرکننده که تحت هر عنوان نزد بانک‌ها یا موسسات اعتباری موجود است به میزان کسری مبلغ چک و به ترتیب اعلامی از سوی بانک مرکزی؛

- عدم پرداخت هرگونه تسهیلات بانکی و یا صدور ضمانت نامه‌های ارزی یا ریالی؛

- عدم گشایش اعتبار اسنادی ارزی یا ریالی؛

۷- به استناد تبصره ۳ ماده (۵) مکرر قانون، در هر یک از موارد زیر، بانک مکلف است مراتب را در سامانه یکپارچه بانک مرکزی اعلام کند تا فوراً و به صورت برخط از چک رفع سوءاثر شود:

- واریز کسری مبلغ چک به حساب جاری نزد بانک محال‌علیه و ارائه درخواست مسدودی که در این صورت بانک مکلف است ضمن مسدود کردن مبلغ مذکور تا زمان مراجعه دارنده چک و حداکثر به مدت یک سال، ظرف مدت سه روز واریز مبلغ را به شیوه‌ای اطمینان‌بخش و قابل استناد به اطلاع دارنده چک برساند.

- ارائه لاشه چک به بانک

- ارائه رضایت‌نامه رسمی (تنظیم‌شده در دفاتر اسناد رسمی از دارنده چک یا نامه رسمی از شخص حقوقی دولتی

یا عمومی غیردولتی دارنده چک به بانک

- ارائه نامه رسمی از مرجع قضائی یا ثبتی ذی صلاح مبنی بر اتمام عملیات اجرائی در خصوص چک به بانک
- ارائه حکم قضائی مبنی بر برائت ذمه صاحب حساب در خصوص چک به بانک
- سپری شدن مدت سه سال از تاریخ صدور گواهینامه عدم پرداخت مشروط به اینکه در خصوص چک مورد نظر دعوای حقوقی یا کیفری در دادگاه ها و مراجع قضایی طرح نشده باشد.
- ۸- در اجرای ماده ۲۱ مکرر قانون و دستورالعمل اجرایی ماده ۶ اصلاحی قانون صدور چک، اعطای دسته چک به مشتریان زیر ممنوع می باشد:
 - اشخاص ورشکسته؛
 - اشخاص معسر از پرداخت محکوم به؛
 - اشخاص دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده؛
 - وکیل/ نماینده صادرکننده (امضا کننده) چک برگشتی (رفع سوء اثر نشده) از طرف اشخاص صاحب حساب در چهارچوب قانون؛
 - اشخاصی که بنا به رای قطعی مراجع قضایی حسب مفاد قوانین مربوط از جمله موارد مقرر در قانون، به محرومیت از داشتن چک محکوم شده اند؛
 - اشخاصی که حساب جاری آن ها به دلایل قانونی یا حسب تصمیم مرجع قضایی مسدود گردیده و برداشت از آن ممنوع است؛ به استثنای مواردی که صرفاً بخشی از موجودی حساب جاری مشتری مسدود شده و برداشت مابقی موجودی حساب جاری وی امکانپذیر است؛
 - اشخاص ورشکسته، معسر از پرداخت محکوم به یا دارای چک برگشتی رفع سوء اثر نشده که به وکالت یا نمایندگی از طرف صاحب حساب اعم از شخص حقیقی یا حقوقی اقدام به اخذ دسته چک می نمایند؛
 - شخصی که کمتر از چهار پنجم از مجموع تعداد برگه های آخرین دسته چک اعطایی به وی، به بانک ارائه و یا تعیین تکلیف شده باشد؛
 - مشتریانی که از پذیرش الحاقیه جدید به قرارداد افتتاح حساب جاری استنکاف کنند.